

(23) 695

15

~~2/82~~

K 34/82

H.M. MOHLABE.

1/6/82

Makxotla a xo sekisa melato.

- 1 Makxotla le ba makxotla. Makxotla a xo sekisa melato ke lelxotla la kxôro ya mosate, ke bo, Makaile, Maboi, Sepalo, Malebeng le Mpôl Makôkôrôpô Maina a la mangwê ke a xa Mohlabe, le Molamo-mogo Masete, ke motseta wa kxoši. Byale maina a a ka xodimo a ba xa Mohlabe ke baratho ba Kxoši. Tobola Masumu, Makwale Saai, Mpuru Lokweng, le Sekxwaru Masete, ba na ka moka ke lelxotla la kxoro. Ebile ke lelxotla la kxoši. Kxošana ke Masumu, byale lelxotla la xaxwê ke bo : Mošilo Popela, Motala Mongale, Maforwane Tselane le Makwale Saai. Makhitlele Raxanya ke wa ka mosate ke moromiwa. Maforwane Tselane ke mothoka, fêla o tsene lelxotleng la kxôro ya Masumu ka baka la bohlae
- 2 bya dipolêlo, le xo kxona xo tswara ditaba tša batho xe ba fapane, empa lelxotleng la mosate xa tsene, ka baka la bothoka bya xaxwê. Raxanya o tsena lelxotleng la mosate ka baka la xobane ke morumiwa, wa mosate, fêla merêrong ya ditaba tša sethsaba, xa tsene. Makôkôrôpô ke mulitsi wa phalafala byale ka xo rialo, o tsena lelxotleng la mosate, le xe xo na le pitso ke yêna a emang pele xa sethsaba a ba botša sewe morena a ba bitsetšaxo sôna, byale yêna lelxotleng le lengwê le le lengwê wa tsena. Makwale Saai ke mokxômana wa kxôro ya Masumu ka baka la xore o ile a tla le sethsaba xe a etswa Phalaborwa, o na le kxorwana ya xaxwê, o bile o ahlole melato, le lelxotleng la mosate wa tsena Sekxwaru Masete kemokxomana kudu-kudu ke batseta ba kxoši, mohlang naxa e ômile, ke bôna ba barumiwaxo xo loba pula, ke bôna ba bahlwaxo ba tloša kxoši budutu, le nama ya
- 3 kxoši xo apaya bona ba xa Masete. Lelixotleng le lengwê le le lengwê wa tsene, ke bôna beng ba naxa. Mošilo Popela, ke makxolo wa kxoši, le yêna ke mong wa naxa, lelxotleng le lengwê le le lengwê wa tsena. Motala Mongale ke mokxômana wa kxôro ya Masumu, ke Monareng, byale o tsene bokxomaneng ka tsela e, ya xo tseelana, Popela o tsere mosadi xa Mongale, byale

3 ditloxolo tsa Mongale kxosi a tsea tsa belêxa dikxosi, byale ka mohumaxadi Marebole ke setloxolo sa xa Mongale. Fêla ditabeng tsa sethsaba xe lelxotla le rera xa tsene, empa xe xo ahlolwa melato wa tsena.

Mapuru Lokweng ke mokxômana wa kxôrô ya xa Masete, ka baka la xore o ile xe a fihla le batho ba xaxwê, a tsena ka kxôrông ya xa Mohlabe di iswa ke Masete, o di isa xa Masumu, Masumu
 4 xwaba yêna a disaxo moqate. Byale ba baxolo makxotleng, ke baratho ba kxosi le bo morwaraxwê, hlôxô ya lelxotla ke Mokaile, o latela ke baratho ba xaxwê, ka moraxo ke Masumu, ka moraxo Masete, ka moraxo Popela le Makokoropo le Raxanya. Ke bôna ba baxolo makxotleng le sethsabeng, Raxanya e no ba morumiwa, Makôkôrôpô molitsi wa phalafala. Banna ba na ba swanetse xo ba lelxotleng ka mehla, kantle xe motho e babya, xo kxethiwa letsatsi mo bekeng lewe yo mongwê le yo mongwê a dulaxo a tseba xore ka tsatsi la xore ke lelxotla. Xe Makôkôrôpô a se xôna ba tla nyaka xo tseba xore molato keng. Mudi wa lelxotla ke moahlodi wa mokxosi elexo Makôkôrôpô le xe banna ba bitsitswe i e le pitsô ke yêna ya emaxo xare xa banna a bula lelxotla. Xe ba fumane xore o tswarexile xa xo na molato xo yêna. Raxanya o tla ema a hlaloesetsa batho sewe ba bitseditswexo sôna.
 5 Xe melato e sitile dikxorwaneng tsa dinyane moetapele wa kxôrô, ewe o a fitisa a e isa moqate, ka tsatsi le a tsebaxo xore lelxotla le teng, a fihla a hlaloesetsa Molamo-moso, yêna o hlaloesetsa Mokaile, byale yêna a di phose kxoloxolong, e be ke moka ditaba dia amoxelwa, byale di tla tsena lelxotleng kantle le tefô. Makxotla a sekisa melato efe le ya bafe. Melato e mokxomana a ka e sekisaxo kxôrông ya xaxwê le yo mongwe a ka sekisaxo bana ba xaxwê ke ena, kera le xe e le monna e yo mongwê fêla. Bôhodu, phapanô ya basadi ba xaxwê le bana ba xaxwê, haxa hlalanô, dikxomo xa di jele mabêlê, xo bakana xa masela ya masemo. Melato e esetsaxo e ngodilwe e e ka xodimo, bo-ramotse le bakxomana ba e ahloa, fêla xe yowe

5 a dirilexo phošo, xe ba ka re, ba motša xore, re xo bōna molato
ka baka le le le, a se ke a kwa, ke moka ba swanetše xo fa
6 mamundi tsela ya xo ya kxošaneng ya bōna, byale mokxōmana
xoba ramotse o swanetše xo fihletša ditaba. Pele xa xore lelxotla
lewe le bolele ba re, a ka maxaš a lena le ile la bolšla, xe ba
dumšla, ke moka a batla xo moetapela wa bōna, re botše xore le
ile la bolšla byang. Byale ke moka o tla ema ka maoto a
hlaloša ka mokxwa o ba xobolela ka ōna, xe a feditše byale e be
xōna ba kxona ba tsena ditabeng. Byale ka xe dille tša 'bolšlwa
ke banna xe ba tloxa ka xaš, ditaba di swanetše xo no wēla xo
yo no la banna ba xore re xo bōna molato, xe lelxotla lewe la ka
xaš e be le sa bolšle mahufa. Xe a ile a xana byale o išwa
lelxotleng la boraro lewe elexo lelxotla la mošate, yola a
xothōma a basekiša ka xaš le kxošana ba swanetše xoba mōna
mohla wa sēkō, ke bona ba tlaxo xo thōma xo hlalošetša, lelxotla
ka mokxwa o ba ileng ba seka ditaba ka ōna, byale ba kxone ba sa
7 sekišana le bōna, byale mowe lelxotleng lewe xe ba ka re, o na le
molato, o swanetše xo kitimšla bonyela mpya, o bolšle therešo,
xe o dumšla molato xoba awa, xe ba mohlalošetša mabaka a molato
wa xaxwē, a se na kerabō, a no xana ka maatla, bahlankana ba
mošate ba motlema, ka marala, ba mo tloxela kxōrōng, mchlomong
xe kxoši e na le mošomo, ba mušumiša ōna, xofihlela a itumšla
molato, xe a se tlemolla o setlemolla ka pudi, ke moka ba motše
xore molato wa xaxwē o swanetše xo nyakela sa xore, molato o
fšle. Mamundi o dutse xaš xaxwe, kxōrō ke yōna e šomaxo molato,
xe di le fa di feletše, ba bitša mamundi, byale ba mosupa di le
fa, le yēna o ya masepeng a dimpya le ba xabō, byale a re, ke
kwile fšla kxōrō e swanetše xo lebella mo, xe ba kwane le
kxōrō ke moka o xapa tša xaxwē wa tloxa molato o fedile. Pudi
8 ela ya xo tlemolla, ke ya lelxotla. Mowe re fumana seema se
se rexo, moipolui xa lšlwe, o ipolaile ka noši. Se sengwē,
ngwana maxana xo botšwa o wetše dikōneng a re dikōma ke tšesu.

8 E le xore xe lelxotla le re mokéte o na le molato xe a bexela
 ba xabo, a re le akwa lelxotla le re re na le molato, ba xabô
 ba re, dikwa ke wena. Mowe xo na le sema se sereso, se mpône
 molomo mpôkôpôkô pele xa lehu xo éma mongwa lona. Ba bangwê ba
 re, Senwa bonopi sa bokxalaka o se mpône molomo mpôkôpôkô pele xa
 lehu xo éma mongwa lona. Ke xore wena mong wa ditaba ke wena
 o ka fetolaxo ditaba, ka xobane yo mongwê xe a ka fetola o tla re,
 ba diô nkxapeletsa. Byale ka ditaba tsa Ntona H. Mohlabe xo kile
 xwa ba le molato wa Mabulela Mola le Bobête maile wa mabapi le xo
 9 hladišana mosadi, Mabulela o ile a tseye mosadi wa Maile Npôlôdi,
 a thsaba naé, byale Maile a kitima a tla a bexa ditabakxôrong,
 byale kxoro ya nthá masoxana a xo balata, ba ya ba ba hwetsana
 tseleng, ba ba tswara ba xoma nabô. Xe ditaba di boléla Mola a
 re ke nyaka xo nyala, byale mosadi le yéna a re, xa Maile xa ke
 sa boéla ke nyaka Mola ba xana, xofihlela lesoxana le re mosadi
 a boele xa Maile, byale lelxotla la re, Mola anthé kxomo
 tse tharo a xafé mosadi wa Maile, o ile a di nthá, byale Maile
 a nthá kxomo ka yéna a xapa tse pedi, a ya a hlaba e ngwê, ke
 xore xe a hlaba molato o fedile, a dila le mosadi wa xaxwê.
 Ka moraxo xa matsatsi a se makae, mosadi a rwala mexwapa ya
 mxomo, a boéla xa Mabulela, byale a xoma a boya xo boléla ditaba
 mosate, ba rôma masoxana, ba ya ba mohwetsana, ba boya nabô,
 10 byale xe ba moledisa ba lelxotla, Mabulela a re, o nyaka xo
 nyala, byale batswadi ba ba Mabulela ba re, byale re paletswé,
 rena fela xa re na dikxomo, re ka se ke ra fetša dikxomo tsa
 mosadi wa lapa, fela batswadi ba ile ba mothusa ka kxomo tse
 nne, ba re byale rena, re paletswé, yéna Mabulela o swanetše xo
 nyala ka tsa xaxwê, mohlomong ka xobane o sa tšwa makxoweng
 mohlomong o na le thšlêtê. Mabulela a bôra xore k xa na selô,
 a thsaba le mosadi a se ke a môra, re likile xo nyakéla mathekô
 ka moka, empa ra se ke ra môna. Byale Maile a tla xo nna a re,
 ke mofe kxomo ela ya xo tswalla kxôro ka baka la xore molato wa
 ka e so wa fêla, byale ka mohlalošetša, xore ola o be o fedile,
 byale o ke o mongwê, monna a se ke a kwa, xofihlela a e --

10 kxōrōng, byale lelxotla la xa Mohlabe la re, nna ke swanetše
 xo nthša kxomo ke fe Maile. Nna ka xana, byale ditaba tša
 fetšela xo morena Sekororo byale lelxotla la Sekororo la bōna
 11 Maile molato, ba re, nka be o lwa nthša Mola, xo e-na le xo
 lwanthša Mohlabe, ka baka la xore o la molato o fedile, byale o ke
 o mongwš, kxošī a re, Maile a nthše pudi tše pedi a tšwalle kxōrō,
 awa o ile a di nthša. Ke ditaba tša xo ahlola ka lehlōyo, ba xa
 Mohlabe ka baka la xore, nna ba re, ke tšwile setulong, byale
 yēna Sepalo (Zakea) Mohlabe e le xo, yēna modula setulō, o ile a
 swaba kudu xo lwanthša motho ka phošo. Bakxomana xoba boramotse,
 ba swanetše xo hlōlōmšla xore, yo mongwš a se ke a sekīša motho
 wa mokxomana yo mongwš, molato yo mongwe le yo mongwš, o sekīša
 batho ba xaxwš. Yo a taboxaxo molaō o, ke xore o na le nwa, le
 yowe a sekīšaxo bana ba xaxwš, xe a ka moledīša a se ke a
 kwa, a iša ditaba lelxotleng, o swanetše xo lefa, ka kxomo.
 Ke kxomo ya lelxotla. Batho ba mading a boxošī, le ba lešika la
 boxošī, xa ba ahlolwe ke bakxomana, ba ahlolwa ke lelxotla la ka
 mošate, ka baka la xore, kokxomana le xe a ka bolšla byang le
 12 byang, a ka se ke a mokwa, ka baka la boxolo bya xaxwš. Melato
 e e sa sekiwixo ke bakxōmana ke e, Polaō, boloi, xo rōbala
 le diphōōfōlō le mofereferere sethšabeng. Melato e ke e mexolo
 kudu, fēla Mašumu wa e likīša ka baka la xore ke kxošana. Motho
 yo a bolayaxo yo mongwš le yēna wa bolaiwa, le xe monna a ka
 tswara sehlōtlōlō mosadi wa xaxwš, a se ke a bolaya, a mo lifīšē.
 Boloi, xe sedupa seka tiya moloi o swanetše xo bolaiwa. Motho
 kudu baxolo ba sethšaba, xe ba ka diram mofereferere, o rakiwa naxeng
Mokxwa wa xo iša molato molaong. Xe motho a na lemolato le
 yo mongwš, pele xa xore molato o e, banneng, o swanetše xo
 rōmšla motho yo a mo ainyetšitšexo sebaka, xo tla re yēna
 a re, a ka no ya mo a rataxo, byale mowe o filemamundi sebaka
 Byale moleō, o swanetše xo tsibiša mokxōmana wa xaxwš le banna
 ba xabō, byale mowe mokxomana o tla botša mamundi xore, sepela

- 13 e tla re ka tsatsi la xore o tle, le dihlatse tsa xaxo, ke moka mokxomana o tla sala a roma motho xo botsa yola a lwaxo le mamundi xore, wa nyakexa ka tsatsi la xore xamoxo le dihlatse tsa xaxwe, mabapi le molato wa mokete. Byale ka tsatsi lewe xe bafihlile, o swanetse xo kwa xore ba fapanetaeng, xe a fumana xore, ditaba ke tse dikxolo wa ba fitisa, a ba isa xo kxosana, la yana xe a ka bona xore molato, uwa molekana, wa ba fitisa ba ya motate. Mowe xa kxosana xo tloxa kxosana le mamundi Molebi le dihlatse di boela xae, le mokxomana yola o boele xae. Byale xe ba fihla motate ba dula kxorong kxosana ya isa maduma, byale mowe, ke moka ba butsisana tsa bsexo, xe xo fedile mowe byale o thoma xo afaxela morena ditaba tse a tswaxo natso, xe a feditse xo anexa, ke moka morena o tla bitisa butseta le bakxomana, xore ba e xo fudisa taba. Xo fudisa ke xore xo kwa fela sewe se bolilwaxo ke mamundi, empa ba ka se ke ba dira selo, e le xo kwa xore a molato o ka tsena
- 14 lelxotleng, xe ba kwile xore molato o ka tsena lelxotleng, ba ba yo botsa morena xore ke molato. Byale morena, o tla ba fetola ka xore, xo lukile, botsa kxosana a tle le batho bawe ka tsatsi la xore, ke moka ba ya ba motsa, yana ke yana a tlaxo ba botsa ka moka ba fapani le mokxomana wa bona. Ba fapani le mokxomana, bona, yo mongwe le yo mongwe o botsa dihlatse tsa xaxwe. Molato o swanetse xo lebana le letsatsi la lelxotla. Byale ka lona letsatsi le la le boletswexo, xe ba fihlile, kxosana e tla ba butsisa, xore le ka moka le dihlatse tsa lona, yo mongwe le yo mongwe o swanetse xo ikarabella, xe yo mongwe a sa tla le dihlatse tsa xaxwe, banna ba ka se ke ba krona xo seka molato, molato wa bona o swanetse xo boela moraxo ba tla o bona, ka lelxotla la ka moraxo. Fela xe ba ka re, ba mutsisa xore a ekaba molato m'keng, dihlatse tsa xaxo di sa bonale, a re,
- 15 ba xanne, xe e le mamundi, ke xore o bixile maaka, o swanetse xo tswalla kxoro ka pudi, ke moka molato o fedile. Fela xe e le Molebi dihlatse tsa xaxwe di xanne, o swanetse xo lefa mamundi

- 15 ka tefo ewe kxosi a tla re xo a lefe ka yona. Xe dihlatse di be di se xona mo xas, xoba ba babya xona molato o a sma, xo letšela ba fola, le xe lekhotla le belaela ka xore a ba kafo ba babya ka moka, ba swanetse xo no phetha polalo ya moledi, xe e le nnete ba babya ditsebi di tla bolšela, le xe ba sa babye. Byale xe ba ka kwa xore xa ba babye, motho yowe o tla ba le molato, ka baka la xo bolela maaka kxorong, xe nke ke molebi, o lefa wa bolebi bya xaxwe, ka moraxo a lefa maaka a xaxwe. Byale lekhotla le tla tsibisa morena taba e, morena o tla bolšela xore molato wa xore a lefe ka xore, wa xore a lefe ka xore, butsang kxosi ya bona, ba dira byale; byale yena o tla botša mokxomana wa bona, xore wa kwa lekhotla le bona motho wa xaxo molato,
- 16 byale mokxomana a botša motho wa xaxwe, motho wa xaxwe le yena o tla tsibisa ba xabo xore, lekhotla le re ka na le molato. Ke moka o tla thakxoxa a bitsa ba xabo, ba ya bonyela mpya, ba yo ithseba. Byale ba tla bitsa monna yo mongwe e seng wa lesika la xabo, byale ba moroma lekhotleng xore, ngwana o re ke dumela molato, morumiwa xe a fihlitsitse mantšu lekhotleng, ke moka ba di isa xom morena, byale morena o tla fetole ka xore, sepela o botše kxosi ya bona, xore ba tlise ditefo ka tsatsi la xore. Xe ba butsitse kxosi ya bona le yena o ai bexela mong wa bona, le yena wa ba bexela, ka tsatsi lewe ba swanetse xo di tlisa, xe be sefu ba bona ditefo, ba swanetse xore pele xa letsatsi lewe, ba k tsibise mong wa bona, yena a di isa kxosaneng, e tla ba yena a isaxo ditaba mosate, ke moka ba tla xoma ba mofa matsatsi a mangwe. Xe letsatsi le ba le bellexo la feta, ditefo di sa tla, le lentšu, ke xore ba tla re wa nyatsa, ba mo romela masoxana ba yo mo tleme, o tliilo ba a thusa kxosi mesomong ya xaxwe, xofihlela a se tlemolla ka pudi, ba mmexela matsatsi a mangwe. Xe tsatsi la lekhotla le ka lebana le lehu la motho mang le mang, ya busaxo ke kxosi ewe, ka lona tsatsi lewe ke silla melato xa e thsekwe, xoba xo dira mosomo mang le mang, motho yo mongwe le yo mongwe, xa some selo, ka baka la xore kešilla, ba

- 17 tla soma mohleng ngaka, e thsubellaxo. Molato xa o bole, le xe
o ke tloxa wa ya kae le kae o tla no ba wa boya wa tla wa
o fumana. Molato o obolaxo, kemelato ya dithsuwana, ka baka
la xore le xe o ka mo tlema byang le byang, xa a na selo sa
xo lefa, byale ba tla n no ba ba mo tlemolla. Mamundi le
- 18 lifise motho ka selo se senyana kudu sewe mamundi a bexo a sa
se xopola, byale xa xoxa se a ka se bolelaxo, ka xobane xe a ka
re o leka xo bolola, ba tla re, di xositile ka xae, xe o di
tlixa mo o dirala xore, re le lamola. Bohlatenyana bya
ditaba tsa xo hloka dihlatse sebo, Sepalo Mohlabe o tsere
mosadi, leina ke Motho-mosehla, byale baxolo ba xaxwe ka moka ba
hwile, motse o setse e le wa xaxwe. Mosadi ba re ke Makoše,
o ile a hwela ke ngwana, ka moraxo yo mongwe a hwa xape, byale
mosadi a re, ke nyaka xo tsamaya ke ekwa xore ekaba molato
keng, byale a ba fa thsela a re, nna nka se ke ka ya nabeng,
a leka xo nyaka monna, yo a ka sepelaxo nae a se ke a'mona,
byale basadi ba motse, ba sepela, fela mosadiwa xaxwe le ba
bangwe ba sala pele xa xore batloxe, basadi ~~ax~~ basadi ba re,
axa xe re tso boya le ekwa re bolela, le se ke la ba le re
tswenya. E rile xe ba tso boya ka baka la xore, basadi xa
- 19 ba na thopa, ba thoma xo tsamaya ba bolola le mesela ya mafemo,
ba re ngaka e teile mosadi wa Sepalo, xofihlela mosadi a ekwa,
xamoxo le monna. Byale monna a bitsa banna ba xabo, a kxobakanya
basadi ba motse ka moka a re, re botšeng basadi xore ngaka
e tšoreng, byale basadi ba re, ka moka ngaka e teile mosadi
wa xaxo. Monna a tlalake pelo aroma Tena Sekxoka xo batswadi
ba mosadi xore, ngwana wa lena o loile, batswadi ba tla ba
xalifile, byale banna ba motse wa xa Mohlabe le basadi ba
ka moka ba kxobakana xape, byale a re xo bo makxolo wa xaxwe
le thelotse basadi ba se ba tloxe se bolela. A xoma a re, re ~~hxi~~
botšeng basadi, basadi ba re tuu, ka moraxo ba re, ngaka teile
wena Sepalo. Monna a thoma xo makala. Byale maloba a ke re

le itse di teille mosadi wa ka, ba re, xa re tsebe polelo ewe.

20 Byale batswadi ba mosadi wa moloi ba re, thšélátšé ya rena šé,
re nyaka xo kwa boloi bya ngwana wa rena, basadi ba re, rena xa
re tsebe, mamundi xa salwe moraxo, nna nke so ka romela Sepalo
sebaka sa xore, wa mpolaya, efang yéna a ileng a le romela
sebaka sa xore ngwana wa lena ke moloi, ke polelo ya mohwedi.

Byale ka xo hloka sebaka, banna ka moka ba re mosadi wa kwala,
byale molato wa bošla xa Sepalo, a rapšla ba xa makxolo wa xaxwš
ka kxomo tše pedi byale boloi bya ngwana wa bōna bya fšla. Seema,
lepotlapotla le lš kxomo ya namane.

Mekxwa ya mo lelxotleng. Lelxotla le dula kxōrōng, fšla mohlang
le rēra ditaba tše dithata le dula ka mafuri a motse, kxaufsi le
ntlo ya kxošl mowe a hlwaxo xōna, motho xa tsene mowe. Xe xo
sekišwa molato, ba melato ba dula ka thoko, ya ka tlase, byale
lelxotla la dula ka theko ya ka kxakala, byale dihlatse le
21 tšona di dula le ba melato ka tlase, bawe ba senang melato, ba
dula ka kxakala xa lelxotla, basadi ba motse xoba mang le mang
ba dula kxole, ba ba nyakaxo xo kwa ditaba, kandle le basadi
ba dihlatse, basadi ba dihlatse ba dula le basekišwa ka tlase.
Byale xe ba šetše ba dutšl ka madulo a bōna xa xo sa na motho,
yo a tlaxo xo ba bolediša yo mongwš, kandle le lelxotla.
Bašemanyana ba dula kxole le lelxotla e seng xore ba rakiwa,
ka xo rata xa bōna, monna o fe le ofe, xa tibelwe wa tsena xoba,
moeti. Byale lelxotla le litile lentsu la xo tšwa xo morena,
xore bōnang ditaba, xe kxošl e fetotše, byale Mokaile, o tla
šma pele xa lelxotla a re, ba bina tlou, ba re motubatse, byale
kxošl e re bōnang ditaba, ba re, morena. Ke moka xwa re tuu,
yaba kxošana le yōna e re thobele, ba fapane le dihlatse tša
bōna ba kxobakane. Byale yēna mokxomana yo moxolo, o tla re,
22 lelxotla ka moka le banna ka moka re kxopela ditsšbš le melomo,
ya xo lamola batho šé ba ba fapane, xe xo na le moeti ba mexa
ba re, monna wa mošate, o hlakane le ditaba o ka re kwiša tšōna,
re kwa ba re, thšikxidi e ile ya phela ka madi a moeti. Byale

K34/82

- 22 lekxotla lea bulexa, byale kxošana pele xa xore ba bolela, ba butšiša yēna xore a molato wa bana ba ba xaxo, o boletše byang, byale ke moka o ōma ka maoto o re, morena ba bina tlou, ba mudumēla ka xore morena. Byale ditaba ke ile ka di bolēla ka hwetsa mokšete a na le phošo ka baka le le le, byale a xana ka manganga, mokxomana wa bōna ke hlatse ya ka, ka xobane ke yēna a ilexo a thōma xo ba sekīša, a re, morena lekxotla ke moka ke feditše. Byale lekxotla le tla re xa kokxomana re botše. A ōma ka maoto a re, ba bina tlou, ba re mōō, a laodiša ka mokxwa o a ilexo a bōna molato ka xōna, a re, morena lekxotla, ke
- 23 moka a dula fase. Ditaudišo tša kxošana le mokxomana di swanetše xo thswana. Byale mahlo a lekxotla a lebella bafapani, a ke re xo fapane, Lewele le Šaai, byale dihlatse tša Lewele ke Leyake, Nkwane le Tselane, sebaka ke Sekxoka. Byale tša Šaai ke Mašilu le Šokane. Byale batho ba na ba fapane ka baka la bohlotlōlō, Lewele o hwetsane monna yo Šaai ka ntlong ya xaxwē. Byale lekxotla le tla re Nkwane xa ubitši ke rena o bitša ke Lewele, ke moka a re, morena. Byale ba re, Lewele motho yola šo, le yēna a re, thobēla. Byale yo mongwē le yo mongwē o bexa ba xabō, xe ba feditše, byale Nkwane o tla morena lekxotla, a ka no bolēla ra di kwa. Byale lekxotla le tla re wa di kwa Lewele, Nkwane o re, bolēla. Byale Lewele o tla ōma ka maoto a re, thobela ba bina tlou, ka tšatši la xore kei ile ka tloxa, ka ya bokēte bya xore, byale letšatši la nthšiya ke sa le tseleng, ka
- 24 fihla xa xae bošexo, byale xe ke bula ntlo ya mosadi wa ka, ka bōna monna a etšwa a thšaba, ka re, ke a mo rakīša a nthšiya byale ka butšiša mosadi xore, ekaba motho yola ke mang, mosadi a re, eso a bōne motho, a reitse, mohlomong o tšwa naxo, byale nna ka homola ka rōbala. Byale erile xosasa mosadi a tsoxa e sa le bošexo a ya molapong xo kxa morōxō, ke ile ka re kea tsoxa, ka bōna le panta ka mahlōxōng, byale ka butšiša mosadi, xe a buile, mosadi tša mokama dihlae, byale a thōma xore lepanta ke la Šaai. Byale nna ka roma Sekxoka xa Šaai, xore o reng, ka

nna, Sekxoka a ya byale Saai a ya e xana, ke mo byale ke di tsehlisa banneng, morena ke moka ke feditse lelxotla a dula fase. Lelxotla la re wa di kwa Saai, a re, morena, a ema ka maoto a re, thobela ba bina tlou, nna ka lona tsehlisa lewe a le bolelaxo, ke ile ka hlwa motseng wa Sokane ke e-nwa byala, xofihlisa ke taxwa, ba nthwala ba nkisa ka ntlong xofihlisa bo esa,, tsewe a di bololang xa ke di tsebe, thobela lelxotla, a dula fase. Byale lelxotla le butsisa dihlatse tsa Lewele. Leyake a ema a re, morena lelxotla nna tse dintsi xa ke di tsebe, fela ke tseba xore, Lewele o be a etile, byale erile bogexo ka kwa a rakisana le motho, byale ke ile xa ke re molato keng, ke le ka ntlong ya ka, ka kwa are, ke motho yo mongwe xa ke motsebe, ke moka ke mo ke tsebaxo xona a dula fase.

Nkwane a ema a re morena le lelxotla, nna tse dintsi xa ke di tsebe, fela selo se ke se tsebaxo ke lepanta le a xo le raka ke le nae, kowa Taimane, morena le lelxotla a boela a dula fase.

Tselane, morena le lelxotla, nna ke emela bohlatse bya lepanta, ke tlatisa Nkwane xore lepanta o ile a le raka re le nae, le xe ba re dilō tsa makxowa dia swana, empa lepanta ke la xaxwe.

Sekxoka, nna ke nna sebaka sa xo yo butsisa monna wa xa Saai, byale monna wa xa Saai a re, ke tle ke botse Lewele xore, taba ewe xa e tsebe, ditaba ke xe Lewele a di isa lelxotleng, ke moka ke feditse lelxotla, ke noka a dula fase. Byale lelxotla le bu butsisa dihlatse tsa Saai.

Masilu, a ema a re thobela ba bina tlou, nna ke hlwele le Saai motse wa Sokane re nwa byala, fela mosadi yo o be a se xona, byale re ile ra nwa xofihlisa letsatsi le dikela, byale ke ile xe ke tloxa, ka bona Sokane a rwala Saai a mo isa ka ntlong, byale yaba nna ke tloxile. Ke moka ba x bina tlou. O rile a sa re o dula fase, monna yo mongwe wa lelxotla a re, o ke o eme, o thsidise mo, a wena o be o taxilwe, a dumela, a le ba

motse ka moka xoba le bakxopedi e be ba taxilwe, a dumêla.

27 Byale lepanta le a xoba a tlemile ka lona, o ile wa le bôna,
a xana, byale xe a mo isa ka ntlong o be a mokakôtse le mang,
xa ke tsebe ka xobane nna e be ke taxilwe, byale wena o bône
byang xe, Šokane a mokakola, krathe wena o be o taxilwe, karabo
ya se be xôra, a re, dula fase.

Sokane a êma a re thobêla ba bina tlou, Saaï ke hlwele ke e-nwa
naê byala, byale a ba a taxwa xe letsatsi le diketse ka
mo rwala le basadi ba ka ba ba bedi, ra mo rôbadiša ka ntlong,
xosasa ka bôna a tsoxa ka ntlong, byale ke sa tsebexo, ka xobane
monna ke phiri o sepela bošexo, mowe xôna nka se ke ka tseba
barena, a dula fase. Byale lelxotla la re ditaba ka moka re
di kwile byale e ke le kxopêle mosadi wa Lewele ba re mosadi o
ke o ême o phale banna ba. Leina la mosadi ke Mohuba.

28 Mohuba a êma a re ba bina tlou, nna ke swaba kudu xe monna yona
a sepela a dudiša le dikxôro, krathe a rôbala le mpya, le xôna
ke kxale ke phela naê, xo tloxa bokxarêbeng bya ka xofihlêla le
lehono. Ka tsatsi lewe la byala bya Šokane, o rile pele a
sešû a ya, a tle a nkwetšana ka nokeng ke ile xo kxa metsei,
byale ampitša, awa byale ka xe e le moxwêra wa ka, ka ya ra ya
ra dula ka fase, xa sehlaré ke mohlumi, re ile ra šoma mošomo
wa rena wa fêla, byale xe ke re keya tloxa a re awa o se ke,
wa tloxa, monna a hlabiwi ka rumu ka le tee, yaba ke re xo yêna
ke nyaka xo apêla bana, ke mosexare, xe o nyaka o ka tla ka
ntlóng, monna wa ka o ile leeto, o tla boya ka moswana, awa
monna dumêla, e rile bošexo a fihla, byale ke sa tsebe xore
monna wa ka o tla boya bošexo, byale erile xe a fihla monna
wa ka ka kwa dimpya di xoba mafelong ka kwa, di kxanêla,
byale ke kwa pelo ya ka e le bohloko, ka re xo monna o ke o dule
o lukile, xe nke ke monna wa ka o fapane naê molomong, awa a
dira, byale monna wa ka xe a mputšiša ke ile ka se ka, krathe
xa ke tsebe selô monna o itše xe a thšaba a šiya lepanta,

- 29 xe la ke le bōne nka be ke le fihlile, ke moka ke feditše ba bina tlou, a dula fase. Byale ditaba ba di bexēla lelxotla ba re, le di kwile ditaba ka moka e yang natšo, banna ka moka ba re tuu, Saai a xopola dipōlēlē tša mosadi, a thōma xo tla lewa, pele xa xore lelxotla le bolēle, e bitša ba xabō, ba ya bōnyēla mpya, a re, molato ke ya o dumēla, byale ba rōma motho wa bōna xo botša lelxotla la xore molato ke a o dumēla. Byale ba re awa m wa kwala le rena e be re di bōna ka xore kxaxara e wa ka mahlong. Mokaile a tšea ditaba a di isa selepōng, byale kxoši a re o x swanetše xo nthša dikxomo tše pedi le dipudi tše pedi, a boya a botša kxošana ya xaxwē, kxošana ya botša mokxōmana wa xaxwē, byale mokxōmana a di
- 30 fihlisa xe Saai, Saai a dumēla byale letsatsi la xo di tliša nka moswana, le wena Lewele o tle o xape dilō tša xaxo, ke moka molato o fedile, fēla kxošana le mokxōmana dipelo dia baba ba re, wa ba nyatša ba bolēla ka dipelo, o se ke wa bōna tholwana bōreledi teng xo yōna xo a baba.
- Xo ahloiswa ka melao efe. Lelixotla le bakxōmana xamoxo le kxoši, ba sekīša molato o mongwē le o mongwē ka molaō wa ōna, xe ba bōna taba e ntswa e ba sešu ba e sekīša, ba butšīša bakxalabye xore a ekaba taba ya mohuta o le kile la e bōna, xe ba kile ba e bōna, byale ba tla thōma xo akanya ka yōna xofihlēla ba fetša mowe e ilexo ya fela xōna. Molato o osenaxo molao, ke wa xore, monna a no re ke tswere monna yo mongwē, a se ke a tšea se sengwe sa lehodu, mowe banna ba re lepuno le tswarwa ka merwalō.
- Bohlatse. Mosadi wa Maruping Mohofe leina ke Thswenyana, byale ka
- 31 tšatsi le lengwē o ile a re, xo monna, ke nyaka xo bōna batswadi ba ka, awa monna a mo dumēlla, mosadi a sepela, fēla mosadi yo o na lem mpa, o šetše a le kxaufsi le xo tsena ntlong. Byale o ile a fihla xaxabo, awa a hlwa nabō a ba bōna, byale erile ka muriti, a ba laēla, ba mo tswarele kxoxo a tloxa. Byale o rile xe a le tseleng a hlakana le Kxolane Saai kxaufsi le motse wa Mangene, byale Kxolane a re, xo yēna kxoxo wa rēkiša, mosadi e re, awa, ke moka ba fapana, yo mongwē le yo mongwē o xabile xaē.

K34/82

- 31 Yaba mosadi o ya kxole, o tloxile letsatsi le le kxaufsi le xo dikela, byale a ya a fihla xaê, ka mabanyana, byale monna a butsiša mosadi xore, a o be o sa dirang, xe o fihla lebaka le, mosadi a re, awa ke ile xe ke tla kxaufsi le motse wa Mangene kahlakana le Kxolane Saai, byale a re xo nna ke swanetše xo ba
- 32 mosadi, byale ka xana a thoma xo nkata, fela ke ile ka lwa naê ka maatla, xofihlala ke mophonyokxa ke thgaba, monna ka baka la xo rata mosadi kudu, a se ke a nyaka xo butsišiša, xe bošexo bo e-sa a roma Makwabola Sekxobela, xa Saai, byale Sekxobela a fihla xa Saai, a re, morena awa ba butsišana maphelô, ka moraxo, yaba Makwabola o re, awa Saai o se mpone xe ke tla mo, xa ke thgoše kea thgoša, ke rumilwe ke monna wa xa Mohofe, o re ke kwa mosadi wa ka a re, wena o mo katile a ke nnete, byale Saai a re, awa taba awe, ke maaka, xo mona xona ke mone a tswere kxoxo. Byale Sekxobela a buetsa ditaba xa Mohofe, a re, Saai o re xa ke tsebe taba e, fela xo mona xona ke mone a bile a tswere kxoxo. Byale Mohofe a re, Sekxobela o botša monna wa xa Saai o na le molato, awa morumiwa xa bolawe, le xona xe ba re sepela ô rōxa kxosi wa ya, a xoma a boela xo Saai, a bolella Saai, xore Mohofe
- 33 o re o na le molato, byale Saai a re, xo lukile, fela pele xa xore ke lefê molato, ke kxopela Mohofe, xo-re a tle le mosadi wa xaxwê, a yo supa mowe ka xoba ke mokata xona, e sa le xo xo swa, awa a ya a fihletša mantšu xo Mohofe, byale Mohofe a tsibiša ba xabô, Saai o ile a sa dumetsi, a bona ba xa Mohofe ba tlala kxôrô, byale lentšu la fihla, byale a re awa ke le kwile byale ke sa tsibiša ba xesu, a ba tsibiša bakxomana byale ba thoma xo ba butsiša, mosadi a no bolêla byale ka xe a botša monna wa xaxwê, byale Saai le yena a no bolêla byale ke xe a botša Sekxobela, byale bana ka moka ba re, taba e ke w bohlola, ka baka la xore xa xona monna yo a ka no kxitišefelaxo madibeng a mongwê mpa e se ya xaxwê, a re etseng, re yeng mowe, ba xoba ba phikulufana xona byale ba ya ba fihla, byale ba re, mosadi re letše, kwa se

bonale, byale banna ba bōna xore, mosadi o boletse maaka,
 34 byale banna ba re, ditaba tse ke di thsele, byale Saai a re,
 morena le lekhotla, e be e tla ba dithsele, mōla Mohofe a se ke
 a thōmela motho a re ke molato, mōla a no tla ka putšišō xo
 swana le mathōmō xe a be a butšiša e be xo lukile, byale banna
 ba re, lesetsa tšewe, xāš xa xo na lebōlo wa kitima kudu o tla
 kxupya wa wa, o tla tsoxa a boletša, monna a dumōla molato wa
 fšla. Byale yōna taba e, ke ya mathomo, ka baka la xore mosadi
 ke moima, le xōna Kxolane ke monna wa lapa, wa tseba xa botse
 xore modiba bya mongwē xa bo tserwe, fšla molata taba e loke, e
 be e le moka e le molaō, ka xobane yo mongwē a dira, ba tia
 akanya ka yōna.

Kahlolō manganga-hlaa. Kahlolō xe e ahlotse lekhotla ka moka
 ba dumēllana, e no re ba xabō motho yowe ditaba dilexō yēna, ba
 leka xore ba emēlla, byale ba diopallwa ka baka la xo se be
 35 le dikerabō, fšla lekhotla xe le ka xo lemoxa xore wa emēla,
 ba ka xo kwīša bohloko, bohloko bya ntse ke xo xotlāna wa nthā
 pudī, le xe seema se bolēla se re, thšwene tsōxō e tīša
 xa kobō, o tīša ka lentšū, le o tla reng xe o boletse banna
 ka ba bedi xoba ba bararo ba xo šala moraxo. Byale ka ngwana wa
 Phašuku Mohlabe le ngwana wa Moxaile Thekwane maina a bōna,
 Maphikuluxē Mohlabe le Lešoka Thekwane. Ba ile ba hlwa ba elwa
 mosexare ka moka, byale Maphikuluxē a xobatsa Lešoka, erile xe
 monna a yo mongwē a feta le tsela kwa metsetlo e le e moxolo
 byale monna thoma xo makala, xore a ekaba molato keng, byale
 kafelō, a ba atamēla kxaufsi, a fumana xore ke batho baalwa,
 byale a ba atamēla a ba lamola, e be ba lapile byale ka dikxoxo.
 Byale e mongwē le e mongwē a leba xax xāš xa xabō, byale
 batswadi ba thōna xore, a molato ekeba e be e leng, byale yo
 36 mongwē a laudisetša batswadi ba xaxwē, byale Thekwane a rōmēla
 Mohlabe sebaka, Mohlabe a fetola sebaka ka xore, sepela o ee o
 motše, una xa ke tsebe sewe ba xoba ba lwēla šona, yēna mohlomong

36 wa se tseba a ka no bōna xore a ka dira, byale Thekwane a bitsa banna ba xabō a ba botša taba e, byale ba re sebaxa se bošla xa Mohlabe, xore ka tsatsi la xore, a botše banna ba xabō ke rena bawe rea tla, a dira byale. Ka lona letsatsi lewe, banna ba kōpana motseng wa Mohlabe le bōna ba xa Thekwane ba fihla. Byale ba thōma xo bexelana ditaba, byale, ba butšiša balwi, xore nke le re botše xore e be le lwelang. Maphikuluxē a re, morena le lektotla, nna ke ile ka ferexa monyana, byale a dumēla, byale ka tsatsi le lengwē ke ile xe ke re kea ya, a melāle mosela byale ka mutšiša xore, a ekaba molato keng, a thōma xore, a ke

37 sa xo rata, awa ka mo tloxela, kxathe monyana o ratana le Lesōka, byale xe monyana a yo hlakana naē, o motša xore, nna kea mo tswenya, byale ka hlalošetsa lesoxana, xore ke ile ka kwana naē pele, byale ke ile xa ke re kea molediša tsatsi le lengwē ka bōna a sa kwe, byale ka xe ke tseba xore re ile ra kwana, ka mutšiša ke xe a hlalošetsa xore lerato le fedile, nna ke re xo lukile ke moka ka fapana naē. Byale ke xe Lesōka a re, nyō ya mmame, xa a tsebe xore ke wa ka, ke xe a thōma xo ntiya, nna byale ke elwa naē, xofihlela letsatsi le ya madikēlo, re tla re lamola ke Sekōpodī, ke moka ntwā e fēla. Lesōka. Xa xo na mo nka bolelaxo xa na mo a boletšexo mo wa rereša, xo byalo, a dula fase. Byale batswadi ba bana ba re, banna ka moka e be re le bitšetša xore, tla le kwe ditaba tša baxale, a ke mang ya belexexo bana ba xo

38 swana le ba. Banna ka moka ba thoma xo kx makala, yaba Moxaile le Phasuku ba re, xo banna palakanang e tla re, xosasa le tle, re nyaka xo lumiša bana ba rena. Ka moswana xe ba fihla yo mongwē le yo mongwē o ilo a nthša kxomo, byale kxomo e ngwē yaba ya banna ya manganga-hlaa le xe ba sa bolšla selō, e ngwē yaba ya balwi. Le lehono taba e, e sa makatšitše batho, ba sa no e bolele.

Xo nthšetša molato pele makxotleng e ka xodimo. Molato wa thōma wa ahlolwa, byale xe ba bōna xore molato ke o moxolo ba ka se ke ba o kxona, mohlomong mong wa molato a se lefele mamundi kepe, ke xore ke xo rialo wa xana, byale molato o swanetše xo fetšela makxotleng a ka xodimo

byale ka molato wa Maxotšane Masumu le Morena Mathsangwane
 39 Mahlō, Mathsangwane o ile a lwanthša Maxotšane ka baka la
 kxatifo ya xo fa batho marifi a xo sepela, byale ka tsatsi
 le lengwe morena a romela banna xore ba e xo tšea kxatifo
 Masumu a xa a na molaō wa xo fa batho Mangolo, aya ba ile ba
 dira byale, ba ya polaseng ya (Metz) ba fihla ba fumana Masumu
 a se xōna, byale ba re, basadi ba xaxwe, xore kxosi o ile re tle
 re tšee kxatifo, byale basadi ba tšea ba ba fa, ba re, le yēna
 a tle ka moswana. Ka moswana Masumu a re, xo tsoxa, a ya ka
 Mohlabe xo bolēla ditaba tše, byale leyēna kxosi a romela
 motho xo tla xo bitsa Mohlabe. Mohlabe o tloxa le Masumu le
 morongwa wa kxosi, ba fihla mosate, byale kxosi a re, Mohlabe
 ke xo bitsetsa kxatifo e, ke re Masumu xa na molaō wa xore
 a e sumisa. Byale Mohlabe a re, morena kea xo kwa, byale kxatifo
 40 ke ya lekxowe la polase, o ile a re, ke fe batho ba ba dulaxo
 polaseng ya xaxwe, byale erile xe ke tloxa polaseng ka e fa
 Masumu xore a sale a e sumisa ka xore, ke yēna ngwana wa ku
 yo moxolo, le yēna mong wa polase ke ile ke motša. Leina la
 kxatifo le ngodile (Headmen Mohlabe Farm Metz), le xorēka xo
 rēkile Mohlabe ka noši. Byale ikik lekxotla la Banareng la re,
 mo kxosi a bolēlaxo wa kwala, kxatifo e swanetše xo fišwa
 Mohlabe a re, mowe nna ka nka se ke ka tseba ka xobane lena
 ba baxolo xe le rialo. Byale kxosi a re, Masumu o na le molato,
 ka baka la xo sumisa kxatifo, o swanetše xo nthša 'dikxomo tše
 nne, byale xa Masumu a re, kea xana kxosi a mo tlēma, a ba a
 di nthša e sa rats, ka moraxo, Masumu ka baka la xo bolēla,
 ya a botša mong wa polase, byale mong wa polase a ngolla kxosi
 41 lengolo, a re o swanetše xo fa Masumu kxatifo xamōxō le dikxomo
 tša xaxwe, byale kxosi a fa Masumu kxatifo, dikxomo a mofe
 tše pedi. Masumu a re, xa xo na taba xo ja monna xa se xo
 mofetša. Ditaba tša fāla. Ka xo rialo molato xe o fetēla
 lekxotlang le ka xodimo o fetēla le ka lebaka la xe molifi a
 belaēla. Ditaba tša bongaka xa ba dumēle xo di ahlole, yēna
 motho yowe ngaka e ilexo ya mo alafa o swanetše xo fa ngaka

- 41 ditswanêlo tša xaxwê kantle le kahlolô, ka baka la xore, xa se yêna yo a ilexo a tla xaš xaxo, ke wena o mo lateletšexo. Xe motho a ka xana xo putša ngaka, ngaka yaba ya ya kxosing a ba ahlole, ba no re, a ngaka, o be o ile a xofeng, byale ya bolêla, ke moka, kxosî ya re, a nthêse a mo fê. Le ditaba tša basemanyana xa di dumêlelwe xo tsenakxôrông. Molato xe e fetetše, lelxotleng le lexolo e swanetše, xo laodisa ka mokwa ona ola ba xo laodisa ka ôna pale, xore le lona lelxotla le kwê. Xe
- 42 o sa fêla o fitisetšwa lelxotleng le ka xodimo xa le la, byale-byale xofihlêla lelxotleng la mafellô. Molato wa Maseôkôma le Ramaja Moyeni o ile wa fetêla pale, ka baka la xore Ramaja o ile a xana xo lefa. Taba ke e, Dikxomo tša Moyene di ile tša ja mabêlê a Modupi Maseôkôma, byale tša nthêsa ke basadi ba Maseôkôma, byale erile xe ba yo di xapa ka thabeng ba dirêla xore xosasa diya tipeng, ba fumana kxomo e ngwê e rôbexile, byale Maseôkôma, a rômêla sebaka xa Moyene xore dikxomo tša xaxo di jêle mabêlê a ka, Moyene a re, ke be ke dutšî ke nyakêla xore, a kxomo ya ka êkaba e rôbile ke mang, kxathe ke wena, Maseôkôma a re, awa ke re di jêle mabêlê a ka. Byale Maseôkôma a isa ditaba kxôrông ya xa Mohlabe, ba di bolêla ba fumana xore Moyene o na le molato, ka xobane Mola a se ke a xo rômêla
- 43 sebaka, wena o be o tla motša neng, le xona kxomo ya xaxo e hwile wena mong o lle, bôna dikxomo tša ka thabeng di no dula di rôbêxa, xa se mathomo ka e ya xaxo, fêla ka xobane e be e-tswa madi xo lukile re rôma masoxana xore, ba yo bôna xe madi a le xona thêsemong. Byale Moyene ka baka la xo se tsebe xabotse xore, a madi a ke ba xona thêsemong a re, lena lelxotla ahlolang molato, nna ke mošomo, ka moswana ke ya tsameya, byale lelxotla le mone molato a xanne, byale ba ba fetisetša xa lelxotla le ka xodimo la Banareng, byale a kitimêle xo nthêsa seatla-kobong. Empa lelxotla le ile xe le mo ahlola la hwetšana a na le molato, byale

44

kxosi a re, xo lukile xe Moyene a na le molato, fêla e re ka moswana a tle le Maseokôma. Byale ka moswana xe ba fihlile kxosi a leka xo bolêla le Maseokôma xore, nna xa ke bône molato, ditaba ka moka ke dithsêle, di tla xoma tsâ boya xape, byale o di xape o ê o di fê mong wa tsone mowe re tla kxona xo bôna molato wa xaxo, ke moka ba dumêlana molato wa fêla.

45

Lekxotla la mošate. Lekxotla la mošate le lona le no sekisa bafapani, byale ka lekxotla la kxôrô tse nyane, xe lekxotla le ahlotsê, la re o molato le pele o ya xo, o molato, fêla di ka ya tsâ fapana xe kxošana ya lekxotla lewe e sa kwe se sebolêlaxo ke lekxotla, e sumisa seatla-kobong, mowe tsatsi le lengwê le le lengwê, le thsaba phofo, byale xa xo botse batho ba thôma xo belaêla xore, lekxotla la kowa xa le kxone xo ahlola, kxathe ke baka la kxošana. Kxosi xa dule le lekxotleng o dula ka lapeng, byale xe ba ahlotsê ba ya ba nexa xore molato re o ahlotsê ka tsela e. Modiro wa xaxwê thsekong, ke xore xe ba mutsitse xore re bôna morwa mokête molato, yêna ke moka a re, sepelang, le motse a nthê bokête, le xe motho a na le manganga a se na lebaka, o baêla xore, mo tlemeng, mohlomong e yang le mo fê mošomo wa xore.

Phêthêxô. Lekxotla xa le ahlotsê molato, fêla la no bôna motho a no nganga kantle le lebaka, lekxotla le phêtha kahlolô, ka xore, rena re bôna eka ditaba di fedile, byale yo moxolo lekxotleng le yênaadumelana le taba e, ke moka a thakxoxa a yo botsa kxosi kamowe kahlolô e ahlotsêxô ka xôna. Motho xe a sa kwe kahlolo ya lekxotla mokxômana wa motho yowe o swanetse xo mo tlêma le xo tiya o swanetse xo tiya ke yêna, mohlomong o ahlolêlwa xo bolawa, ke yêna a swanetsêxo xo mmclaya.

END 696